

Prak Khan torturerede folk, indtil de tilstod deres forbrydelser mod kommunismen. »Nogle af fangerne ville ikke tilstå, men så fortsatte vi torturen, indtil de var mishandlet over hele kroppen,« siger han i dag. Foto: David Hogsholt

Pol Pots torturbøddel

Interview: Hvad tænker en torturbøddel om sine ofre 30 år efter forbrydelserne? Søger han tilgivelse, forsoning eller flugt? Med næsten tre årtiers forsinkelse kan retsopgøret med folkemorderne fra De Røde Khmerer endelig begynde. Morgenavisen Jyllands-Posten har fundet en af torturbødderne fra Pol Pots mest blodige fængsel S-21.

AF THOMAS AUE SOBOL
Jyllands-Postens udsendte medarbejder

Phnom Penh
Vi kører ind i en skov, torturbøddelen Prak Khan og jeg. I begge sider af vejen sidder tiggere med skåle, messende og med himmelvendte øjne, som byder de velkommen til et forbandet sted. Grene griber ind fra alle sider og spærrer for solen; her er køligt og fugtigt. Vi sætter os på et lille plateau af bambus. Torturbøddelen siger, at han ikke kendte noget til forhørsmetoder, da han blev sat til at gøre det beskidte arbejde i Pol Pots rædselskabinet, S-21 – en anstalt hvor 14.000 mennesker blev revet i stykker med torturinstrumenter for bagefter at blive henrettet med spader og mod træstammer ved Cambodjas *Killing Fields*.

»Da jeg kom til S-21, sagde ledelsen til mig, at nu var jeg forhørsleder, og at jeg burde vide, hvordan man for-

hørte fanger. De viste mig, hvordan jeg skulle give fangerne håndjern på og bind for øjnene og tage dem ved hånden til forhørslokalet. Når jeg havde ført fangen ind, lukkede jeg rummet med en jernring og en stang, og vi var alene. Jeg begyndte så at tæske fangerne med bambusstænger. Jeg var syg og bange, men jeg tillod ikke lederne at se, at jeg ikke brød mig om det,« siger Prak Khan.

Stemmen er rolig og monoton. Han virker upåvirket af emnet.

Selv om den unge mand med Maokasket ikke kendte til torturmetoder, lærte han hurtigt, hvad der fik fangerne til at tale. Bambusstængerne blev afløst af elektrochok. Prak Khan rev ofrenes negle af, på samme måde som man river søm ud af en væg. Eller han bandt poser om deres hoveder og lukkede til, inden han i sidste øjeblik reddede dem fra kvælningsdøden.

Jeg har set disse torturkamre, hvor Khan arbejdede. På gulvet er der sta-

dig skjolde efter blodet, og på væggen hænger fotos af de fanger, der blev efterladt, da vietnameserne fordrev Pol Pot i januar 1979.

»Men de måtte ikke dø, før de havde tilstået,« afbryder Prak Khan, da vi taler om ofrene.

For Khan gjaldt det om at lade offeret balancere på kanten af døden. Men i virkeligheden var det blot en kort undskyldelse af henrettelsen, for bøddelen sørgede for at tvinge de skriftlige tilståelser ud af fangerne, der ledte dem i døden.

Jeg er i Cambodja for at finde ud af, hvordan Pol Pots bøddler ser på deres egen rolle i dødsmaskinen her tre årtier efter, hvor et retsopgør med De Røde Khmerer endelig begynder. Var de uhyrer eller blot almindelige mennesker, der levede i en uhyrlig tid?

Ingen har endnu taget ansvaret for de 1,7 mio. ofre, revolutionen krævede, og Prak Khan sporer også hurtigt samtalen ind på, at han selv ville være

blevet dræbt, hvis han ikke adlød ordrene. Lige meget hvor vi bevæger os hen i samtalen, er det denne flugtrute væk fra skylden, han vender tilbage til.

Spioner og forrædere

Det er oplagt at sammenligne S-21 og nazisternes kz-lejre, når det kommer til den ondskab, der gennemføres stederne. Men der var en afgørende forskel, når man ser på den proces, ofrene gennemgik, påpeger folke-mordsforsker David Chandler i bogen "Stemmer fra S-21". Mens nazisternes ofre blev misbrugt til tvangsarbejde, blev fangerne i S-21 behandlet, som gennemgik de en legitim juridisk proces. I virkeligheden var der tale om en absurd skueproces, hvor ingen vidste, hvad de havde gjort forkert, og hvor der kun var én mulig kendelse: dødsstraffen.

Historikere og forskere er enige om, at det reelt kun var en meget lille del

af fangerne i S-21, der var spioner eller forrædere. Men i kommunistpartiet havde paranoia grebet om sig. Bøddler blev henrettet for at plante risen forkert, forelske sig i hinanden eller knække en ske. Munker, læger og intellektuelle forsvandt. Selvdestruktionen stoppede først, da over en femtedel af befolkningen var udsløttet. Men erkender bøddlerne i dag, at disse "fjender" var uskyldige?

»Nogle af fangerne ville ikke tilstå, men så fortsatte vi torturen, indtil de var mishandlet over hele kroppen. Tilstod fangen stadig ikke, lagde vi personen til side. Vi fortsatte så torturen senere, og til sidst fik vi en tilståelse. Men om den var sand eller ej, det vidste vi aldrig, og det ved jeg stadig ikke. Men det er ganske sikkert, at nogle af dem var spioner, for flere forskellige fanger sagde de samme navne på deres ledere. De kendte også til CIA-netværket, der var sat op for at overvåge kommunisterne,« siger Prak Khan.

Fangerne i S-21 skulle selv skrive deres tilståelser. Nogle måtte skrive dem om 20 gange. Andre gange gjorde Prak Khan arbejdet, fordi ofrene, angst og forblødede, ikke var i stand til det. Når fangerne ikke blev tortureret, lå de lænket på gulvet i små celler eller i store klasselokaler – S-21 var tidligere et gymnasium. Fangerne levede af risvand, spiste biller, mus eller andre dyr. Hver gang de ville vende sig, skulle de spørge om lov. Nogle fik spændt sytråd ud mellem de lænkede fødder, bristede tråden betød det døden. Om aftenen kom truckerne, der fragtede fangerne til *Killing Fields*. Kun omkring ti fanger overlevede S-21. Jeg forsøger igen at konfrontere Prak Khan med, at langt de fleste fanger var uskyldige, men han vil ikke nå den erkendelse. Hans fornægtelse forekommer mig at være den eneste måde, hvorpå han kan leve med sig selv. Løgnen bærer han som en iltmaske, slukker man for den, ånder han ud.

Datter tror ikke på torturen

Men hvorfor sagde Prak Khan ikke fra? Kunne han ikke nægte at udføre disse umenneskelige forbrydelser? Khan forklarer, at det var umuligt at flygte fra S-21. I hans øjne var vagter og forhørsledere også selv en slags fanger, lænket til den skæbne at gøre andre mennesker ondt:

»Jeg havde to følelser, når jeg arbejdede. Den ene var medfølelse for ofret, men den anden var, at jeg skulle være stærk og vise, at jeg kunne gøre mit arbejde godt. Vagter og forhørsledere omkring mig blev dræbt hele tiden! Kun få er i dag i live. Vi måtte involvere os fuldstændig i arbejdet, hvis vi ville overleve. Der er et khmer-ordsprog, der siger, at hvis du bare rører fiskepastaen lidt, så er du allerede søbet ind i den. På samme måde med S-21. Involverede vi os bare lidt, ville vi jo alligevel have blod på hænderne,« forklarer Prak Khan.

Prak Khan bruger ikke ordet hjernevask, men siger, at lederne »overbevis-te« dem om, at revolutionen var alt.

»De spurgte os, om vi turde dræbe vores egen mor, og vi svarede ja. Hvis vi havde svaret "nej, det tør vi ikke" – ville vi være forsvundet,« siger Prak Khan. Det er et faktum, at mange af de ansatte i S-21 selv endte i graven, fordi de blev mistænkt for at modarbejde revolutionen. Khans argumenter minder om den forklaring, som ledende nazister kom med, da de skulle forsvare, hvorfor de deltog i mordet på millioner af jøder. Den tysk-jødiske filosof Hanne Arendt har pointeret, at nazisterne fralagde sig alle menneskelige kvaliteter ved blot at henvise til, at de adlød ordrer.

Prak Khan siger, at han gerne vil sige undskyld til sine ofre. Men når han ikke vil erkende nogen skyld, hvad er den undskyldning så værd? Hvordan

skal det forsonen en befolkning, der endnu ikke har hørt et "jeg er skyldig" fra bøddlerne? Jeg spørger Prak Khan, om han har fortalt sin egen datter om S-21.

»Jeg fortalte hende en dag om mit arbejde, men hun troede ikke på mig. Hun sagde til mig, at der ikke er nogen mennesker, der kan gøre sådan ved andre mennesker,« siger Prak Khan.

Få fanger i S-21 havde mod til at nægte at have begået de forbrydelser, de blev beskyldt for.

En af undtagelserne var Siet Chhe, Pol Pots tidligere adjutant, der blev anklaget for at have voldtaget sin datter. Efter grusom tortur nægtede han sig skyldig og skrev i stedet, at han elskede sin datter, og at han håbede, at hun i fremtiden ville leve med en revolutionær. Hans appeller hjalp ikke, for han talte til en revolution, der havde lukket sine øjne og ører. Også Khan:

»Når fangernes svar virkede som om, de virkelig ikke vidste noget om det, vi udspurgte dem om, så mærkede jeg noget inden i mit hjerte, jeg tænkte...«

Prak Khan går i stå og ser ned i bambussen. Der er som om, der er en erkendelse på vej.

Men den kommer ikke.

»... jeg overvejede så, om personen skulle udskiftes, om jeg skulle afhøre en anden,« siger den tidligere torturbøddel og lukker dermed emnet.

Torturbøddelen forelsker sig

Prak Khan forelskede sig i et af sine ofre. Jeg har læst om denne historie i "The Lost Executioner" – fotojournalisten Nic Dunlops beretninger om mødet med tidligere røde khmerer. Kunne det virkelig passe, at torturbøddelen havde vist menneskelige følelser midt i dette totale mørke? Prak Khan husker endnu den dag, han skulle pine den 19-årige Nai Non.

»Hun var en meget smuk kvinde. Hun var hvid i huden, havde kort hår, og hendes ansigt var rundt. På det tidspunkt var der ingen piger i S-21, så hvis der kom en eller to kvindelige fanger, kiggede vi efter dem i smug. Men Nai Non var noget særligt, og jeg havde følelser for hende. Ja, jeg var forelsket i hende,« siger Prak Khan.

Forhørslederen vidste ikke, hvad han skulle gøre med Nai Non. Selv om han ikke nænede at torturere hende, skulle han have en tilståelse frem på papiret. Prak Khan prøvede først at tale barskt til Nai Non, men uden held. Han skruede så bissen på, men kunne alligevel ikke få sig selv til at slå hende med en jernstang, som han gjorde det med de andre fanger. I stedet hamrede han næverne ned i bordet foran pigen. Stadig intet.

Derpå skrev Khan til fængselsleder Kang Kek Ieu alias Duch, at Nai Non ikke ville indrømme noget. Fængselslederen beordrede ham at bruge hårdere metoder. Khan bankede hårdere i bordet.

»Til sidst sad hun i bukserne og erkendte, at hun havde lavet problemer på hospitalet, men hun kunne hverken læse eller skrive, så jeg måtte lave tilståelsen for hende,« siger Prak Khan.

Han skrev, at Nai Non erkendte, at hun var spion for CIA, og at hun var blevet sendt på en mission på et hospital, hvor hun skulle skide i risen, bøtterne og i operationsrummet for at ødelægge hospitalets ry. Tilståelsen blev afleveret i 17 kopier. Men selv denne absurde historie vil Prak Khan i dag ikke afskrive som løgn.

»Nogle af dem var jo modstandere af regimet, så jeg kan ikke konkludere, om hun var skyldig eller ej.«

Prak Khan siger, at han aldrig krænkede Nai Non, selv om han var tiltrukket af hende.

»Når man forhørte en kvinde, måtte